

Vuk'uzenzele

O e tlišetšwa ke Dikgokagano tša Mmušo (GCIS)

English/Sepedi

Pherekgong 2023

NSFAS e kgontšha baswa go fetola maphelo a bona

Owen Mngadi

Bongumenzi Mvelase o tseleng ya male-ba ya go fihlelela toro ya gagwe ya go ba moadfokeiti wa maemo a godimo morago ga go fiwa thušo ya mašelang.

Moithuti yo wa mengwaga e 22 wa ngwaga wa boraro Yunibesithing ya North-West (NWU) ke moholegi wa Sekhwama sa Bosetšhaba sa Thušo ya Mašelang go Baithuti (NSFAS).

Mvelase yoo a tšwago Utrecht ka KwaZulu-Natal o lobile batswadi ba gagwe ka bobedi e sa le yo monnyane gomme o ile a godišwa ke kokoagwe le rakgoloagwe.

Ka manyami, le bona ba ile ba hlokošana ge a sa le Mphatong wa 10, e lego seo se mo gapeleditšego gore a hudugele Gauteng moo a phethilego marematlou gona, a dula le maloko a mangwe a lapa.

Le ge go le bjalo, Mvelase o re o be a dutše a ikgafetše

toro ya gagwe gomme a ithuta ka thata go fihlelela dinyakwa tša motheo tša go dumelelwa go ithuta ka yunibesithi. Go ya le ka dinyakwa tša go tsena tša Bachelor of Laws ka NWU, Mvelase o hweditše legato la 5 (60-69%) ka English le Isi-Zulu, le legato la 3 (40-49%) ka dipalontshetshere. Sekoro sa gagwe sa go dumelelwa go tsena, elego palomoka ya dithuto tša gagwe ka moka – go sa balwe life orientation – e be e le 32.

Mvelase o re go šoma botse ga gagwe ka go se kgaotše ka go marematlou mmogo le thekgo go tšwa go ba lapa labo le barutiši go mo hlohleleditše gore a swarelele torong ya gagwe ya go ba ramolao, gomme o ile a napa nyakana le menyetla ya thušo ya mašelang.

Yena o tsebile ka NSFAS ka letšatši la dikheria gomme a dira dikgopelo ka ngwaga wa gagwe wa mafelelo seko-long seo se phagamego. O re tšhepedišo ya go dira dikgo-

pelo e be e le bonolo gomme a se a ba a tshwenyega ge a fihla yunibesithing go dira ngwaga wa gagwe wa mathomo.

NSFAS e mo file pasari ka botlalo yeo e akaretšago tefelo ya dithuto le sekolo-fisi, madulo, putseletšo ya dipuku le putseletšo ya R1 500 ya kgwedi ka kgwedi ya go reka dijo. O re go ba moholegi wa NSFAS e bile kimollo go yena ka gore o kgona go bea šedi ya gagwe dithutong a sa tshwenyega ka tšhelete.

O šomiša karolo ya putseletšo ya gagwe go ya gae KwaZulu-Natal ka nako ya maikhutšo a dikolo.

Le ge a lemoga gore o sa na le leeto le letelele leo a tlo le sepelago pele a ka dumelelwa go ba moadfokeiti, o lebogela leeto leo a šetšego a le sepetše go fihla fa.

“Go be go na le dinako tše dingwe moo ke bego ke se na bonnete bja gore ke tlo dirang morago ga marematlou ka gore go hlokega tšhelete gore o ye yunibesithi, ka fao ke

E tšwelapele letlakaleng la 2

Packhouse changes local farmers' fortunes

Page 7

Maarman ready to be seen through photography

Page 10

Go bala *Vuk'uzenzele* Ikhweletše GOVAPP go:

Nyaka SA Government go Google playstore goba go appstore

IKGOKAGANYE LE RENA GO

Vuk'uzenzele

@VukuzenzeleNews

Diwepsaete: www.gcis.gov.za

Emeile: vukuzenzele@gcis.gov.za

www.vukuzenzele.gov.za

Mogala: (+27) 12 473 0103

Tshedimotsetso House:

1035 cnr Francis Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

VUK'UZENZELE KE MAHALA, GA E REKIŠWE

E tšwelapele go tšwa letlakaleng la 1

thabile gore NSFAS e mphihlišitše fa le ge e le gore go sa na le tsela e telele yeo ke tlo e sepelago," o realo.

Ge a bolela ka seo se dirilego gore a kgethe kheria ya gagwe, Mvelase o re o ithutile e sa le yo monnyane gore ga se batho kamoka bao ba kgonago go lefela ditefelo tša boramolao gomme o nyaka go thuša ba bangwe ge a se no tsena le go tsebega ka lekaleng la tša molao. O rata go ba ramolao

wa ditokelo tša botho gore a be le seabe ka setšhabeng sa gabo, kudu ka ditabeng tše bjalo ka peakanyoleswa ya naga, e lego seo a rego ga sešo se rarollwa motseng wa gabo.

O re go ba ka yunibesithing go fetotše bophelo bja gagwe. O kopane le batho bao ba mo hlohleletšago, bao ba lego maamong a go mo thuša go fihlelela dinepo tša gagwe.

"Ke kgathile tema ka mananeong a mantšhi ao a nthušetšego go kwešiša kheria yeo ke e kgethilego Ke kgona go kopana le

batho bao e lego ditswerere ka lekaleng le; ke maitemogelo a go kgahliša kudu," o realo.

Thekgo go baithuti

Mvelase o hlohleletša batho bao ba ratago go ithuta go ya pele, bao ba se nago tšhelete ya go lefela dithuto gore ba dire dikgopelo go NSFAS gore ba fihlelele ditoro tša bona.

Le ge go le bjalo, o lemoša gore ga go bonolo go baithuti – kudu bao ba tšwago malapeng a go ihlokela bao ba sa kago ba eta gakaalo – ka gore ba

kgole le gae. O belatšwa ke baholegi-ka-yena bao ba feleletšago ba lesa sekolo ka baka la go se šome botse dithutong tša bona. O re baithuti bao ba ikwago ba imetšwe ba swanetše ba šomiše ditlabela tša yunibesithi go hwetša thekgo ya tša monagano le maikutlo.

O re ye nngwe ya dipeelano tša NSFAS tša gore baithuti ba tšwele pele go ba le pasari go fihlelela ba aloga ke go šoma botse dithutong.

"NSFAS e tlišitše kholofelo go bontšhi bja rena bao re tšwago malapeng a go ihlokela. Nka hlohleletša

batho ka moka, kudu bao ba tšwago dinagamagaeng, go dira dikgopelo e sa le nako gomme ba kaonafatše dimaraka tša bona gore ba tle ba kgone go tšwela pele ka dikheria tšeo ba di kgethilego.

"Re swanetše re kwešiše gape gore le ge e le gore go bose e bile ke mahala, motho yo mongwe o re lefeletše ka go lefela lekgetho. Ga se ra swanela go šomiša menyetla ye gampe," o realo. **U**

More Matshediso

Le ge e le gore ba Sekhwama sa Bosetšhaba sa Thušo ya Mašeleng go Baithuti (NSFAS) ba tla tswalela dikgopelo tša mašeleng a dithuto ka la 31 Pherekong bakeng sa ngwaga wa dithuto wa 2023, ba eletša badiradikgopelo gore ba dire dikgopelo gonabjale gomme ba se emele motsotso wa mafelelo.

NSFAS e fana ka thušo ya mašeleng go baithuti bao ba nyakago go tsena goba ba šetšego ba tsena yunibesithing ya setšhaba goba kholetšheng ya Thuto le Tlhallo ya Bothebnikale le Boprofešenale (TVET) gomme ba etšwa malapeng ao a nago le letseno la go se fete R350 000 ka ngwaga.

Go ya ka NSFAS, badiradikgopelo bao ba dumeletšwego go hwetša thušo ya mašeleng a dithuto ba lefelelwa boingwadišo, dithuto, ba fiwa putseletšo ya go reka dijo, ya go lefela madulo le senamelwa; ditlabela tša go ithuta; le dilo tša go hlapa.

Gore o be le maswanedi a go hwetša pasari ya NSFAS, o hloka gore o be modudi wa ka Afrika Borwa yoo a nyakago go ithuta ka 2023

Dira dikgopelo tša NSFAS pele ga la 31 Pherekong 2023!

goba o šetše o ithuta yunibesithing goba kholetšheng ya TVET.

Dinyakwa

O ba le maswanedi a go hwetša mašeleng a dithuto ge eba:

- O moamogedi wa mphiwafela wa South African Social Security Agency (SASSA) goba
- O motho yoo a phelago ka bogolofadi yoo a nago le letseno la ka lapeng leo ge le kopantšwe le sa fete-go R600 000 ka ngwaga, goba
- O gare o a ithuta gabjale gomme o na le maswanedi a go fiwa thekgo ya mašeleng.

Naa o ka ingwadiša goba wa dira dikgopelo bjang?

Go dira dikgopelo tša mašeleng, o hloka go ingwadiša ka go ba le akhaonte ya @myNSFAS ka go latela magato a:

- Etela www.nsfas.org.za
- Kgotla go myNSFAS godimo ka lehlakoreng la mmagoja la sekirini sa

gago.

- Tsenya tshedimošo ya gago bjalo ka ge e tšwelelela ka pukwaneng/karateng ya gago go boitsebišo.
 - Tsenya dintlha tša gago tša kgokagano (NSFAS e tla di šomiša go go fa tshedimošo e bohlokwa mabapi le kgopelo ya gago).
 - Amogela mabaka le dipeelano ka go kgotla lepokisaneng leo le filwego. Se se bohlokwa gomme se tla kgontšha NSFAS go kgonthišiša tshedimošo yeo e filwego.
 - Hlama phasewete gore o šireletše akhaonte ya gago, o netefatše phasewete, gomme o kgotle go 'CREATE'.
 - Molaetša woo o tlišeletšago go hlangwa ga akhaonte ya gago o tla tšwelelela sekirining.
- "Gopola go dira dintlha tša gago tša boitsebišo le diphasewete sephiri gore o efoge go utswiwa ga tshedimošo ya gago goba go fihlelelwa ga profaele ya gago ke baradia," gwa realo

ba NSFAS.

Ba tlaletšwa ka gore badiradikgopelo ba swanetše ba hlokomele matlakala a inthaneteng a bofora ao a itirago NSFAS ka ge e ka ba e le a baradia bao ba lekago go tšea dintlha tša bona tša boitsebišo. Badiradikgopelo ba swanetše ba be le ditokomane tše latelago ge ba dira dikgopelo:

- Khophi ya pukwana/karata ya boitsebišo goba ya setifikeiti sa matswalo
- Khophi ya pukwana/karata ya boitsebišo ya motswadi/batswadi goba mohlokomedi/molekani
- Ge eba o na le karata ya boitsebišo, mahlakore a yona ka bobedi a a nyakega
- Bohlatse bja letseno (moo go amegago)
- Batho bao ba phelago ka bogolofadi ba swanetše ba tlatše foromo ya *Disability Annexure A* yeo e hwetšagalago websaeteng ya NSFAS.
- Ge eba ba Kgoro ya Tlhabollo ya Leago ba go tšea bjalo ka ngwana yoo

a hlokago thušo kudu, o swanetše o tsenye foromo yeo e tladitšwego ka botlalo ke modirelaleago ya *Vulnerable Child Declaration*

- Ge eba o laetša gore ga o na dintlha tša maloko a itseng a lapa le/goba setifikeiti seo se khutsofaditšwego sa matswalo, o swanetše o tlatše *Declaration: Non-SASSA*.

"Sistemo e tla hlama lenaneo la ditokomane tšeo di nyakegago gore di apoloutiwe, go ya le ka kgopelo ya gago," gwa realo ba NSFA. **U**

Go hwetša tshedimošo ka botlalo, etela www.nsfas.org.za goba latela @myNSFAS go Twitter, MyNSFAS go Instagram goba National Student Financial Aid Scheme go Facebook.

government communications

Department: Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Address: Private Bag X745, Pretoria, 0001

Head of Editorial and Production

Regomoditswe Mavimbela
Regomoditswe@gcis.gov.za

Acting Editor-in-Chief

Zanele Mngadi | Zanelemngadi@gcis.gov.za

Acting Managing Editor

Tendai Gonese | tendai@gcis.gov.za

News Editor

Noluthando Motswai

Writers: More Matshediso

Graphic Designers

Tendai Gonese | Benny Kubjana

Production Assistants

Jauhara Khan | Sebastian Palmer

Language Practitioners

Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatshe
Thandolunye Khulu | Mahanyele Ramapala

Vukuzenzele
is published by Government
Communications (GCIS)

Distributed by:
ON THE DOT

Printed by:
RISING SUN PRINTERS

The material in this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior permission of the publisher on condition that this publication shall be credited as the source.

Tokologo ya boraditaba ka Afrika Borwa ke lebaka la gore re be le kholofelo le boikgantšho

Bobegaditaba bjo bo lokologilego ke ye nngwe ya dikholo tše bohlokwa tša demokrasi ya rena, efela re na le go tšeela seo fase.

Ka Afrika Borwa, me-ngwageng ya go se fete 45 ya go feta, mokgwa wona wo wa gabjale wa bobegaditaba o be o bonwa bjalo ka matšhošetši go seemo sa mmušo.

Ka go lebelela morago go bona ka fao dilo di fetogilego e sale mola go tlogo mmušo wa demokrasi, selaetši sa nako ya gabjale mabapi le tokologo ya boraditaba lefaseng seo se phatlaladitšwego ke ba *Reporters without Borders* (RSF) se a hlatsela.

Mafelelong a pego ya naga ye nngwe le ye nngwe go na le tshedimošo yeo e laetšago tlaišo ya boraditaba.

Motho a ka lemoga gore, go fa mohlala, ngwaga wo feela boraditaba ba 45 le bašomedi ba bobegaditaba ba bane ba bolailwe ka dikarolong tša go fapafapana tša lefase ka mabakeng a go amana le mošomo wa bona.

Se sengwe gape, boraditaba ba 207 le bašomedi ba tša ditaba ba šupa ba golegilwe.

Ka Afrika Borwa ga go na boraditaba bao ba bolaetšwego mabaka a go amana le mošomo wa bona wa bobegaditaba, gomme ebile ga go na yo a golegilwego. Se se bonagetše le ngwageng wa go feta, le ngwaga wa ngwaga wa go feta mmogo le mengwageng ya pele ga fao.

Se ke taetšo ya seemo se

sebotse, esego sa bobegaditaba feela, eupša le sa demokrasi ka boyona.

Gore boraditaba ba lokologile go dira mošomo wa bona ntle le letšhogo ke selo seo re ka ikgantšhago ka sona kudu. Ka Afrika Borwa bobegaditaba bo kgona go phatlalatsa le go gaša ka tokologo, gomme bobegaditaba bo ipeela melao ka mekgwa ya go fapafapana e bjalo ka *Press Code*.

Bobegaditaba bja bofeane bo šoma mmogo le bobegaditaba tša go tšea botse.

Bobegaditaba bja ditaba tša go tšea botse bo gare bo šoma kgauswi le bobegaditaba bja go etiša leleme pele bjo bo begago ka batseba-legi le boradipolotiki.

Bjalo ka hlogo ya mmušo, ke ikhumana ke le hlogotaba ya bobegaditaba bja go fapafapana tšatši ka tšatši. Gore Mopresidente a phele a le ditabeng ke seo se letetšwego, gomme ke tla tšwela pele go se amogela seo.

Tokologo ya bobegaditaba ke dienywa tša demokrasi yeo re swanetšego re boulelwe ka yona, re e šireletše re be re lwele go e tšweletša pele.

Se se bonala kudu moo

go bago le maitekelo a go tšhošetša goba go homotša boraditaba ka tšhomišo ya dipolotefomo tša inthaneteng le tše dingwe. Se se ile sa bonagala kudu nakong ya go gogwa ga mmušo ka nko.

Seo se bego se tshwenya kudu e be e le dihlaselo tšeo di lebišitšwego go boraditaba ba basadi ba ditaba tša dipolotiki dikgokaganong tša leago, ka tšhomišo ya mantšu a go nyefola basadi ao ebile a sepelago le matšhošetši a dikgaruru tša tlaišo ka thobalano.

Ka baka la nako ye ya go se kgahliše yeo e sego kgale e fetile, go tloga go sa leše di wela gore re bona go tsupologa ga ditlaišo tša inthaneteng le tša mohuta wo mongwe tšeo di lebišitšwego kgahlanong le boraditaba ka nageng.

Tshwarompe ya boraditaba yeo e diregago ka dikarolong tše ntšhi tša lefase ke selo seo se sa swanelago go dumelelwa gore se direge ka Afrika Borwa.

Bobegaditaba bo raloka karolo e bohlokwa kudu ya go netefatša gore go ba le go rwala maikarabelo ka demokrasing ya rena, ka fao re swanetše gore ka moka ga rena re eme re tie kgahla-

nong le maitekelo afe goba afe a go tšhošetša goba go homotša boraditaba.

Ntle le dipihhlelo tša rena ge go etla tokologong ya bobegaditaba, ngwageng wo maemo a Afrika Borwa ka go *RSF World Press Freedom Index* a theogile gararo e sale go tloga ka 2021.

Go na le dikarolo tša go fapafapana tša tokologo ya bobegaditaba. Polokego ya boraditaba ke ye nngwe ya tšona; tše dingwe ke seemotikologo sa sepolotiki le ikononi, mohlako wa semolao le seemotikologo sa leago le setšo. *Index* ye e hlalosa gore go lefišwa ga baduddi gore ba kgone go fihlelela bobegaditaba bja go ba le boleng ke le lengwe la mapheko, gomme a mangwe a mapheko ke seabe sa leuba la *COVID-19* go thušo ya mašelang go bobegaditaba bjo bonnyane le bjo bo ikemetšego go šoma, mmogo le masolo a go gogoiša maina a boraditaba lerageng ka boradipolotiki.

Ntliha ye nngwe yeo e amago seemo sa bobegaditaba kudu, esego feela ka Afrika Borwa eupša lefaseng ka bophara, ke matšhošetši a go tlišwa ke dipego tša maaka.

Tšwelopele ya phatlalatsa ya ditaba tša maaka tšeo di begwago inthaneteng, di begwa le ke ditheo tša bobegaditaba tšeo di tsebegago, e a belatša. Kgonagalo ya dipego tše ya go hlola kotsi ke ye kgolo le go feta ka moo mmadi wa ditaba a di bonago ka gona.

Re itemogetše seabe se sebe sa se nakong ya dikgaruru tša kgwedi

ya Mosegamanye ka 2021 ka dikarolong tša go fapafapana tša naga ge tshedimošo ya maaka yeo e itirilego dipego e tsoitšego dingangego gare ga ditšhaba gomme e ilego ya šomišwa go hlohletša batho gore ba dire ditiro tša bosenyi gape le go hlola dikgaruru.

Mo nakong ye ya tshedimošo ya maaka re hloka bobegaditaba ka bontšhi, e sego bja go hlaela.

Selo se tee feela seo se šitišago phatlalatsa ya tshedimošo ya maaka ke kgolo le katološo ya ditheo tša bobegaditaba tša go tšhepega. Selo se tee feela seo se šitišago bobegaditaba bjo bobegaditaba bjo bobe bjo bo tletšego ditabanatabana tša sepolotiki le 'masolo a go senya batho leina' ke boraditaba ba go tšhepega, bao ba hlahlilwego ka tshwanelo, bao kgahlego ya bona e lego feela go ruta le go sedimoša setšhaba.

Mmogo mmušo le lekala la praefete ba kgopelwa gore ba bapale karolo ya bona ka go thekgeng bobegaditaba bjo bo lokologilego ka go netefatša gore bo a swarelela, ka mokgwa wa dipapatšo, ditšhomišanommogo ka ditaba mmogo le dikokwane tše dingwe.

Re hlomphe boraditaba, barulaganyi le bašomedi ba bangwe ba bobegaditaba ba setšhaba sa rena bao ba šomago ka thata go bapala karolo ya bona e bohlokwa ka go hlankeleng demokrasi. **U**